

DEEL IX. GENT IN 1848

Woelingen te Gent

Vooraleer ons verhaal te beginnen moeten we even kijken naar Frankrijk. Op 23 februari 1848 brak te Parijs een opstand los : koning Louis-Philippe, op de Franse troon sedert 1830 als opvolger van Charles X en schoonvader van koning Leopold I, moest aftreden. De tweede republiek werd uitgeroepen op 24 februari 1848. In december 1848 zal prins Charles Louis Napoléon (1808-1873), derde zoon van Louis Bonaparte, koning van Holland en van Hortense de Beauharnais en toekomstige Napoléon III, tot president worden verkozen. Intussen werd een arbeidersoproer te Parijs op 23-26 juni 1848 bloedig onderdrukt. Na de staatsgreep van 2 december 1851 zal het tweede keizerrijk worden uitgeroepen.

De Franse omwenteling had haar weerslag in België. Vooreerst hebben we het incident Risquons-Tout op 29 maart 1848, waarover verder meer. De liberale regering Charles Rogier (1847-1852) trof een aantal maatregelen.

Door de wet van 12 maart 1848 werd de kiescijns tot het grondwettelijke minimum gebracht, dit is 20 gulden of 42,32 fr. Daardoor werd het aantal kiezers gevoelig vermeerderd.

AANTAL KIEZERS TE GENT EN PERCENT VAN DE BEVOLKING

	1847		1848	
Gemeenteraad	1819	of 1,73 o/o	3482	of 3,27 o/o
Provincieraad	1116	of 1,06 o/o	3266	of 3,07 o/o
Parlement	1097	of 1,04 o/o	3244	of 3,05 o/o

De verlaging van de kiescijns had een grondige wijziging in de samenstelling van het kiezerskorps in het arrondissement Gent voor gevolg : voor de hervorming bezäten de plattelandskiezers 54,5 o/o van de stemmen, na de hervorming nog slechts 41 o/o. Dit heeft natuurlijk een invloed op de uitslag van de verkiezingen.

Aan de hand van deze gegevens onderzoekt Prof. J. Dhondt in zijn studie "Woelingen te Gent in 1848" (Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde - 1949) de sociale structuur van de bevolking te Gent in 1848.

Groep A : betalen meer dan 169 fr belasting 1097 gezinshoofden
(kiesrecht voor parlement in 1847)

Groep B : betalen tussen 100 fr. en 169 fr. belasting (verschil aantal kiezers voor parlement en gemeenteraad in 1847) 722 gezinshoofden

Groep C : betalen tussen 42 fr. en 100 fr belasting (verschil tussen gemeentekiezers 1847 en parlementkiesers 1848)	<u>1425 gezinshoofden</u>
totaal :	3244 gezinshoofden
Groep D : betalen minder dan 42 fr belasting (In 1848 waren er te Gent 11.050 belastingplichtigen)	<u>7806 gezinshoofden</u>
nieuw totaal :	11050 gezinshoofden
Groep E : betalen geen belasting ongeveer	<u>15000 gezinshoofden</u>
volledig totaal :	26050 gezinshoofden

Groep A telt dus ongeveer vier percent van de bevolking en behoort tot de rijke burgerij. Opmerkelijk is wel, dat bij de 54 verkiesbaren voor de senaat (die meer dan 2116 fr. belasting betalen) geen enkel Gents industrieel wordt aangetroffen.

Groepen B en C tellen samen ongeveer acht percent van de bevolking en omvatten de families, die tot de middelmatige en geringe middenstand behoren.

Groep D omvat ongeveer dertig percent van de bevolking en behoort tot de zeer geringe middenstand; ze hebben geen kiesrecht en het is duidelijk, dat zeker een gedeelte van deze groep zal ijveren voor dit recht.

Groep E omvat de armen en behoeftigen, ongeveer 57 percent van de bevolking. In 1848 werden door het Liefdadigheidsbureau gesteund :

volledig	: 4262 gezinnen met 17.048 personen
tijdelijk	: 5409 gezinnen met 21.636 personen

totaal : 9671 gezinnen met 38.684 personen of 36,5 o/o van de bevolking. De oorzaken van de behoeftigheid waren ziekte (typhus-epidemie), werkloosheid, onvoldoende loon met te groot aantal kinderen, ouderdom.

Een tweede maatregel, die door de regering werd genomen, was de afschaffing van het dagbladzegel door de wet van 25 mei 1848. Een eerste gevolg hiervan was, dat de prijs van enkele kranten daalde.

Gazette van Gent : van 15 fr. per jaar naar 14 fr. vanaf 2.7.1848.

Gentschen Mercurius : van 17 fr. per jaar naar 16 fr. vanaf 25.6.1848.

Journal des Flandres : van 50 fr. per jaar naar 44 fr. per jaar vanaf 1.7.1848.

L'organe des Flandres : van 44 fr. per jaar naar 36 fr. per jaar vanaf 20.6.1848.

Alhoewel politieke factoren de aanleiding zijn om in 1848 enkele nieuwe bladen op te richten, toch heeft de afschaffing van het dagbladzegel dit vergemakkelijkt.

Op 11 juni 1848 verscheen het eerste nummer van "Vlaenderens Wel-

varen"; de ondertitel luidde "Dagblad toegewijd aan de belangen van landbouw, handel en nijverheid en aan de verbetering van het Lot der Werkende klassen". Hoofdredacteur was de advocaat Delwaert, die we nog elders zullen ontmoeten. Volgens Prof. E. Voordeckers was het een "liberaal, republikeins, democratisch strijd- en informatieblad".

"Vlaenderens Welvaren" had echter een kort bestaan en werd reeds einde juli 1848 versmolten met "De Broedermin".

"De Broedermin" verscheen van 23 juni 1848 tot juni 1859 en zal dan worden voortgezet door "De Stad Gent". Het blad werd opgericht door Constant Leirens; bij de medewerkers treffen we aan G. Callier, F. Boone, J. Stecher, Em. de Laveleye, Dr. C. Fredericq, die allen tot de studiegroep van Prof. Fr. Huet behoorden. Het motto van het blad luidde: "Het regt is de soeverein der wereld". De titel zelf was een programma: "of broedermin of broederoorlog: geen middelweg". Het blad komt op voor verbetering van het lot van "de ysselyke menigte door armoë verwilderd, door miserie ontzenuwd, door diepe onwetendheid meestendeels ontaerd" (uit het eerste nummer). "Ontstaan in de leerlingenkring van Prof. Huet, evolueerde het blad van een christendemocratische strekking met republikeinse inslag naar een overtuigd liberalisme, dat op sociaal gebied een veel gematigder toon aansloeg, zich echter op politiek gebied tot een strijdend antiklerikalisme bekende" schrijft Prof. E. Voordeckers.

Ziehier hoe de minister van justitie in een brief van 27 juli 1848 aan minister Rogier de krant Broedermin beschrijft: "Parmi les journaux républicains qui se publient à Gand et qui ne négligent aucun moyen pour exiter le peuple à se rendre hostile à nos institutions, figure la publication intitulée Broedermin". Virginie Loveling vertelt ons in haar boek "Herinneringen", dat de titel van de nieuwe krant door haar zuster Rosalie werd voorgesteld.

Een derde blad "De Gentsche Telegraph" verscheen van 1 juli 1848 tot einde september 1849; het blad had geen politieke strekking.

Een vierde blad "Les Nouvelles du Jour" werd opgericht eind 1848 door A. Neut en zal tot in 1852 verschijnen. Het was een katholiek nieuwsblad. Over die A. Neut (1812-1884) zou veel te vertellen zijn; hij beheerde een ware perstrust. Naast eigenaar van de Gentse bladen "L'Organe des Flandres" en "Den Vlaming", beide conservatief katholieke bladen, stichtte hij later de "Gazette voor Vlaenderen en Braband" en was ook eigenaar van Brugse kranten.

Van deze nieuwe kranten had enkel De Broedermin betekenis, omdat het iets nieuws bracht en zich voornamelijk wendde tot de groepen C en D.

Een nieuwe krant oprichten was en is natuurlijk niet zo een gemakkelijke zaak; daarom werd door sommigen als oplossing het uitgeven van een weekblad verkozen. Reeds einde 1847 was het weekblad het "Gentsch Vosken" opgericht.

d 2367

11/18/84

Prijs der inschryving.

Voor een jaar Fr. 6-00
Voor drie maanden 2-00
Met de post 3-25
Betaelbaar voorop.

Men schryft in te Gent, by den Druk-
ker SIERON, Sint-Peters-Pluin, N° 80

Mededeeling.

Al wat de prijsaetis betreft moet
vraschryf een des adres van den druk-
ker toegesonden worden.
Het blad werelt tegen andere week-
bladen uitgewisseld.

Aenkondigingen 10 cent. den draheugt.

DE DRAEK,

LIBERAELE EN VADERLANDSCH WEEKBLAD.

EERSTE JAER.

ZONDAG, 18 JUNY 1848.

NUMER 1.

In de principe-verklaring lezen we : "Voor ons zijn de staatkundige benamingen van katholiek en liberaal valsche benamingen, nietsbeduidende woorden. Buiten en boven de partijen vinden wij ons vaandel en ons rigtsnoer in de constitutie".

Het was "een katholiek satirisch strijdblad" (E. Voordeckers), dat in juli 1848 vervangen werd door "De Vlaemsche Leeuw" en zou verdwijnen einde 1848. Half juni 1848 verscheen een derde weekblad "De Draek" met als ondertitel "Liberael en Vaderlandsch Weekblad", dat ook reeds einde 1848 verdween. "De Draek" was een antirepublikeins strijdblad en bestreed de democratische Liberalen, gesteund door de Messenger en Broedermin.

In 1847 verscheen het weekblad "De Volksvriend", eigenaar, drukker en uitgever was een zekere A. Verbaere, wonende Sint-Lievensstraat, 3 te Gent. Het was een vrijzinnig en sociaal vooruitstrevend blad. Bij Verbaere werd ook "Vlaenderens Welvaren" gedrukt. De ondertitel van "De Volksvriend" luidde "Weekblad toegewijd aan de belangen der werkende en noodlijdende klassen". Het weekblad verdween snel en werd in juni 1848 opgevolgd door "Artevelde". Ook dit blad werd gedrukt bij Verbaere. "Artevelde" werd opgericht door de advocaat Spilthoorn; bij de medewerkers ontmoeten we C. Leirens en advocaat Delwart. De titel staat in verband met een geheime republikeinse groep "Artevelde" genaamd. (zie Willem Rogghé : Gedenkbladen en Elias : Geschiedenis van de Vlaamse Gedachte, deel 2, blz. 211). "Artevelde" poogde de republikeinse gedachten te verspreiden en mag als een "pre-socialistisch blad beschouwd worden" (Prof. E. Voordeckers); door het onmiddellijk wegvallen van Spilthoorn werd het vlug enkel een schandaalblaadje. "Artevelde" zal verdwijnen in 1852.

De regering nam nog twee maatregelen : door de wet van 26 mei 1848 werd de onverenigbaarheid verklaard tussen een politiek mandaat en een openbaar ambt en door een wet van 8 mei 1848 werd de inrichting van de burgerwacht in al de gemeenten met meer dan 3000 inwoners verbeterd. De wet van 30 juli 1853 zal de burgerwacht beperken tot de gemeenten met meer dan 10.000 inwoners.

Na deze inleiding, die ons een algemeen beeld geeft van de voorvallen in 1848, volgen we nu de gebeurtenissen.

7 januari : Men begint aan de verdere afbraak van het Spanjaardkasteel. De aanbesteding bedroeg 7.000 fr.; de bedoeling was werk te verschaffen aan een deel van de bevolking.

14 januari : Te Gent overleed de katoenfabrikant Jan Rosseel (geboren te Gent in 1766). Hij was ook gemeenteraadslid. In 1817 bezocht Willem I de fabriek van Rosseel aan de Groene Briel. Deze gebeurtenis werd op doek gebracht door Pieter Van Huffel. (Oudheidkundig Museum in de Abdij van de Bijloke).

De "Messenger" geeft op 13.1.1848 een biografie van Rosseel : hij was een vennoot van Lieven Bauwens en was de tweede, die een stoomma-

chine in zijn katoenfabriek plaatste in 1805.

15 januari : De gemeenteraad keurt de verkoop goed van een stuk grond op de Nieuwe Wandeling voor 122.494 fr. (vier fr. per m²) door de Commissie der Burgerlijke Godshuizen aan de staat voor het bouwen van een gevangenis.

De octrooibedienden ontvangen naast hun wedde jaarlijks een aandeel in de opbrengst van de rechten met een maximum van 16.000 fr. De opbrengst van de rechten was echter in 1847 aanzienlijk minder, waardoor de bedienden samslechts 9.060 fr. zouden ontvangen; op verzoek van de directeur der rechten besluit de gemeenteraad dit bedrag te verhogen tot 12.000 fr.

23 januari : Volgens het "Gentsch Vosken" is het hospitaal veel te klein; men is verplicht twee zieken in een bed te leggen en slechts half genezen moet men de zieken naar huis zenden om plaats te maken voor andere zieken. Volgens het Vosken wordt veel geld nutteloos verkwest aan een troep "comedianten". Als uitgaven vermeldt ons weekblad : 20.000 fr. aan de directeur, 2.700 fr. voor het patent, 12.000 fr voor gas, 4.000 fr. voor steenkolen, 3.000 fr. voor herstellingen. "En dit alles om wat Fransche springers en schreeuwers te onderhouden".

Op 26 januari deelt de Gazette van Gent mede, dat op zondag 23 januari in de zaal Flora in de Holstraat een meeting werd gehouden, waar Jottrand, Spilthoorn, Kats en Pelling het woord voerden. De Gazette van Gent stelt de vraag : "Waar men met deze democratische betoging naar toe wil, weet men niet". Jottrand en Kats waren geen onbekenden te Gent; reeds in 1839 hadden ze samen met Spilthoorn hier meeting gehouden. (zie : Gendtsche Tydinghen n. 9 sept. 1973 : Het Gentse werkvolk maakt opstand in 1839). Hoe de keuze van Gent te verklaren ? Gent was de tweede stad in België; het was de enige stad met een fabrieksproletariaat, dat geweldig geleden had door de duurte van het leven en de economische crisis. Hier moeten we herinneren aan het feit dat Marx (1818-1883) en Engels (1820-1895) sedert einde 1846 verbleven te Brussel en in 1847 een "Association démocratique" hadden opgericht, waarvan Jottrand, Kats en Spilthoorn lid waren. In februari 1848 zal het "communistic manifest" verschijnen. Tijdens de februari-revolutie te Parijs zal Marx door de Belgische regering worden uitgewezen.

Er zullen nog twee meetings worden gehouden : een op 1 februari en de laatste op 13 februari. De eerste meeting lokte slechts een driehonderd tal belangstellenden, de tweede meeting kende meer succes en zou door meer dan duizend personen zijn bijgewoond. Het Gentsch Vosken spot natuurlijk met wat het noemt de "zogenaamde democraten" en weet te vertellen, dat ze na de eerste meeting in de zaal Flora aan de deur werden gezet.

29 januari : De gemeenteraad verleent de toelating het beluik De Vreese

te bouwen bij het Sint-Pietersplein.

12 februari : Uit de bespreking in de gemeenteraad van de bouw van het huis voor blinden ontleen we het volgende : "Le relevé des aveugles existant dans la ville au premier janvier, joint à la circonstance que l'ophthalmie diminue graduellement ses ravages dans l'armée, nous donne la conviction que trente places suffiront". Het totaal aantal blinden te Gent bedroeg 93, waarvan 69 (42 mannen en 27 vrouwen) steun ontvingen van het Liefdadigheidsbureau.

18 februari : Er zijn weer talrijke brooduitdelingen. "Broedermin en Taelyver" zal op 21 februari in de herberg naast de schouwburg Minard 900 broden uitdelen. In de estaminet Den Boer in de Sleepstraat werden door twee genootschappen ook broden uitgedeeld. Een menslievend genootschap is in de estaminet Nantes bij de Vleeshuisbrug opgericht; voor de tweede maal werden duizend broden uitgedeeld. Ook de maatschappij De Fonteinisten zal in haar lokaal op de Houtlei broden uitdelen met de opbrengst van een toneelvertoning.

23 februari : Halsregting van De Wilde.

Maandag 21 februari 1848 heeft de halsregting plaats gehad van Jan De Wilde, 39 jaar oud, geboren te Lokeren, hebbende gewoond te Gent en veroordeeld op 4 december 1847 te Brussel tot de doodstraf als plichtig van moord. De halsregting had om 10u15 plaats op het plein van het Spanjaardkasteel.

3 maart : De Société Littéraire Gantoise zal op zaterdag 4 maart 700 broden uitdelen aan de armen.

In de gemeenteraad wordt verslag uitgebracht van het onderhoud tussen een afvaardiging van de stad en het ministerie. Als gevolg van de omwenteling in Frankrijk is de verkoop van de textielproducten in Frankrijk zeer sterk gedaald; bovendien kunnen de fabrikanten hun handelseffecten niet verdisconteren. "La population ouvrière de cette ville se trouverait d'ici à peu de jours sans travail et sans pain et il serait difficile de répondre dans de telles circonstances du maintien de la tranquillité publique" lezen we in het verslag. De regering zal zes weken per week 50.000 fr. aan de stad lenen, die het geld moet overmaken aan de Banque de Flandre om alzo de fabrieken de nodige kredieten te verlenen. De stad zal 4 o/o interest betalen.

De Messenger meldt : "Les canons de notre citadelle sont placés dans les embrasures. Ils sont tournés vers la France." Reeds op 28 februari had het blad gemeld, dat een compagnie artillerie per trein vertrokken was naar Menen.

Nog op 3 maart verschijnt in de Messenger de volgende oproep : "Au nom de l'humanité et de la liberté nous proposons une souscription en faveur des blessés et de la famille des morts des immortelles journées de février". De volgende dagen worden de volgende stortingen vermeld : Steven (eigenaar van de Messenger) 20 fr., Huet 20 fr., Moke, Molitor,

Callier en Voituron : elk 10 fr., Frédéricq, De Laveleye en Stecher: elk 5 fr. : de redactie van het tijdschrift *La Flandre libérale* (revue politique, littéraire et scientifique, opgericht in 1847) 50 fr.; verder nog 35 studenten met bijdragen van 0,50 fr. en een frank alsook vier advocaten (Dervaux, De Paepe, Tydgadt en Verdussen). De meeste personen behoren tot de studiegroep Huet.

12 maart : In de *Messenger* lezen we : "L'Indépendance a annoncé il y a quelques jours que l'on s'occupait à Paris de l'organisation d'une légion belge".

Op zondag 12 maart had in de zaal Willem Tell een vergadering plaats van het liberaal provinciaal kiesgenootschap. Hier willen we even herinneren aan de scherpe kiesstrijd in 1842 (zie Ghendtsche Tydinghen blz. 43 jg. 1975). Stilaan had de radicale vleugel van de liberale partij het overwicht weten te verwerven. De radicalen vormden geen homogene groep; volgens Dr. Els Witte zijn er een vijftal subgroepen te onderscheiden : de groep Spilthoorn met Vispoel, De Coster en Delwart : de harde republikeinen, de groep die tot de belastingsgroep C behoorde en geen vertegenwoordigers bezat, de groep D'Elhougne als gematigde radicalen, de groep rond Metdepenningen met de laatste verbitterde orangisten en tenslotte de groep Huet met Callier, Stecher, Leirens. De vergadering voorgezeten door Metdepenningen sprak zich uit voor een scherpe petitie aan de regering, waarin aangedrongen werd op besparingen bij het leger. De petitie wordt echter niet verzonden.

Maandag 13 maart : Heden werd de openbare rust in onze stad verstoord. Vanaf vijf uur 's avonds hadden samenscholingen plaats op de Kouter. Het publiek riep "Vivat de republiek ! Vivat de garde nationale !" Later trok een bende van ongeveer veertig straatjongens naar het klooster van de Jezuïeten in de Bestormstraat, waar de ruiten werden ingegoooid. Na de aankomst van een piket soldaten, later geholpen door gendarmes en kurasiers werd de menigte verspreid. Rond halfnegen werd een bataljon infanterie op de Kouter opgesteld. 's Avonds was de rust hersteld. Op dinsdag hadden opnieuw samenscholingen op de Kouter plaats; de menigte werd verspreid door pompiers. De herberg "De Oude Diligence" op de hoek van de Kouter waar leden van het democratisch genootschap vergaderden, werd op politiebevel gesloten. Door een proclamatie van burgemeester Constant de Kerchove worden de samenscholingen verboden. 's Avonds worden opnieuw de ruiten van het Jezuïetenklooster ingegoooid.

We kunnen de vraag stellen "Waarom trokken de oproermakers naar het klooster van de Jezuïeten ?" We menen een antwoord te vinden in het *Gentsch Vosken*. Volgens dit weekblad (6 februari) zou Spilthoorn verklaard hebben "Die Jezuïeten hebben het volk nog meer onderdrukt dan de pausen; ze hebben altijd samengespannen met de koningen, de edelen en de rijken om het volk te onderdrukken".

We hebben reeds gezien, dat op 8 maart 1846 door Rens, Snellaert,

Blommaert en Heremans het "Vlaemsch Gezelschap" werd gesticht. De leden van het Vlaemsch Gezelschap, beangstigd door de vrees dat ons land opnieuw door Frankrijk zou worden veroverd, richtten een soort "gewapend vrijkorps" op (Willem Rogghé) en kregen de toelating wapen-oefeningen te houden met oude geweren. Volgens W. Rogghé behoorden Jules de Saint-Genois en Pieter De Decker, minister in 1855, bij deze vrijwilligers. Na een banket op 13 maart, waarop de burgemeester aanwezig was, trok een groep van het Vlaemsch Gezelschap al zingend door de stad. "Een hoop onzer mannen bedreef toen een onvoorzichtige daad. Bij de Sint-Baafskerk gingen zij bij professor Huet, onder luid geroep, de ruiten inslaan om vandaar hetzelfde te gaan verrichten bij professor Moke op het Steendam". (W. Rogghé) Volgens de Messenger hebben enkele leden van Het Vlaemsch Gezelschap hun ontslag ingediend, waaronder Serrure.

Woensdag 15 maart : Aanvankelijk is alles rustig, maar in de late namiddag stroomt de menigte opnieuw samen op de Kouter. Al zingend trekt een bende naar de Koornmarkt om het wapenmagazijn van Montagu te plunderen. De gewapende macht kan dit echter verhinderen.

20 maart : Te Kortrijk werd advocaat Spilthoorn aangehouden. Het wordt nu tijd de figuur Spilthoorn nader te belichten. Charles-Louis Spilthoorn werd geboren te Kruishoutem op 12 oktober 1804. Hij behaalde het diploma van doctor in de rechten aan de Gentse universiteit in 1829. In 1830 wordt hij aangesteld als commissaris van de voorlopige regering voor de provincie Oost-Vlaanderen. Reeds nu verdedigt Spilthoorn een republikeinse staatsvorm. Spilthoorn heeft contact met L. Jottrand(1804-1877) en is bevriend met J. Kats en Pellering. Samen met Jottrand zal hij Pellering en enkele anderen verdedigen voor het assisenhof te Brussel voor de publicatie van het "Appel à tous les vrais Belges par les amis du peuple des Flandres". Bijna zeker is het ook op initiatief van Spilthoorn, dat in 1839 en in 1848 Jottrand en Kats meetings houden te Gent. Spilthoorn is lid van de "Association Démocratique" te Brussel. Hij wordt eind februari belast met een "adresse aux citoyens membres du gouvernement provisoire de la république française" van de Association Démocratique over te brengen naar Parijs. Hij blijft echter een hele tijd te Parijs en keert eerst op 20 maart naar België terug. Intussen verscheen in de Parijse krant "La République" een "appel à tous les patriotes belges résidant à Paris à l'effet de former une légion destinée à être l'avant-garde des armées républicaines". Er moeten volgens Prof. J. Dhondt "drukke betrekkingen tussen het Parijse comité en de Gentse democraten hebben bestaan". Was Spilthoorn de leider van de groep Belgische opstandelingen of kwam hij naar Gent terug om de ontvangst van de opstandelingen voor te bereiden ? In elk geval Spilthoorn wordt aangehouden "pour avoir organisé ou contribué à organiser les bandes de Risquons-Tout". Einde augustus 1848 kwam de zaak Risquons-Tout voor het hof van assisen te Antwerpen. Er waren

43 beschuldigten, waarvan 14 Belgen; twaalf waren voortvluchtig. Negen beschuldigten waren geboren of wonen te Gent. Na de ondervragingen, getuigenissen en rekwisitoor luidt de eerste vraag "Spilthoorn est-il coupable d'avoir en 1848 en France, concerté et arrêté avec un ou plusieurs individus, la résolution de renverser par une attaque à main armée le gouvernement établi en Belgique?" Spilthoorn verklaart niet te hebben medegewerkt aan de voorbereiding van de Franse inval. Zeventien beschuldigten, waaronder Spilthoorn en zes andere Belgen, worden ter dood veroordeeld. Bij de uitspraak riepen de veroordeelden met uitzondering van Spilthoorn, Tedesco en generaal Mellinet "leve de republiek". Op 4 september betreurt de Messenger, dat het proces te Antwerpen en niet te Gent werd voorgebracht en besluit het artikel met de zin "en vérité l'on pouvait s'attendre à plus de mansuétude". Spilthoorn weigert een genadeverzoek in te dienen, omdat "zijn geweten zuiver was", "je n'ai fait que le bien et je n'ai aucune faute à me reprocher". Leden van de Gentse balie dienen een genadeverzoek in; later zendt de balie van Gent een petitie aan de Koning ten gunste van Spilthoorn. De doodstraf werd omgezet in twintig jaar opsluiting. Spilthoorn werd overgebracht van de gevangenis van Antwerpen naar de citadel van Hoei. Op 20 september 1850 schrijft hij in een brief aan Jottrand : "La gloire et le bonheur de notre pays ont été mes rêves les plus chers. Moralement tranquille je supporte philosophiquement mon sort". Een tussenkomenst van Jottrand bij de minister om de vrijlating van Spilthoorn bleef zonder antwoord. Op 22 januari 1855 schrijft de Messenger : "Le dernier des 17 condamnés de l'affaire de Risquons-Tout, Mr. Ch. Spilthoorn, avocat à Gand, vient de sortir de la prison de Huy, le restant de sa peine lui ayant été remis par le Roi sous condition de s'embarquer pour les Etats-Unis et d'y fixer sa résidence". Spilthoorn verbleef nog in het geheim wat te Gent en vertrok dan in mei 1855 naar New-York, waar hij zich vestigde als advocaat en weldra een drukke praktijk had. Op initiatief van Spilthoorn werd aan het Columbia-College een cursus in het Romeins recht ingericht. Na vijftien jaar ballingschap keerde Spilthoorn naar Europa terug; hij wilde zich vestigen te Parijs, maar door de gebeurtenissen van 1870 kwam hij naar Brussel. Hij stierf in 1872 en werd door La Libre Pensée begraven op 12 september 1872 op het kerkhof van Sint-Joost ten Node.

De lezer zal de vraag stellen : "En professor Huet?" Tijdens de februari-revolutie reist Huet naar Frankrijk; half maart verblijven twee Franse revolutionairen Johannot en Hetzel - die zelf in contact staan met Spilthoorn - bij Huet te Gent. Op 3 april 1848 doet Huet samen met Jottrand de twee Fransen uitgeleide aan het station te Brussel. "Men mag dus besluiten, schrijft E.C.Coppens, dat Huet in die kapitale maand maart 1848 in voortdurend contact stond met de organisatoren van een mogelijke republikeinse staatsgreep in België". Welke houding Huet heeft aangenomen tegenover de gebeurtenissen is echter moeilijk te achterhalen, gezien de archiefstukken erg onvolledig zijn. Huet was echter in de eerste

plaats een filosoof, een denker, een ziener, maar beslist geen demagoog. "Zijn afkeer voor geweld en zijn burgerlijk vertrouwen in de sociale rust, maakten dat hij vrede nam met een revolutie in de ideeën" zegt E.C.Coppens.

Na dit intermezzo keren we naar ons verhaal terug. In een brief aan de Messenger, overgenomen door de Gazette van Gent, verklaart Constant Dossche, die we reeds ontmoet hebben in 1839, dat hij gepoogd heeft het volk van hun voornemen de hoofdwacht te ontwapenen, de Jezuiten te verjagen en de republiek af te kondigen, te doen afzien. Hij beklagt zich over de houding van de politie en deelt mede, dat hij de stad heeft verlaten. In werkelijkheid heeft hij zich enkele dagen verborgen. Volgens Prof. Dhondt was Dossche mogelijks een verbindingsagent tussen de Gentse arbeiders en het legioen, want op 27 maart is hij te Rijsel. "Constant Dossche, ontmoedigd, trok naar Afrika, waar hij een rol zal spelen in de eerste Belgische koloniale expeditie, de tocht naar Rio Nunez" weet Prof. Dhondt nog te vertellen.

Maandag 20 maart : De stad is onrustig. "Wat er ook van al deze verbindingsagenten zij, zeker is dat de Gentse arbeiders verwittigd waren en klaar om de inval van het legioen af te wachten en dan zelf in te grijpen" schrijft Prof. Dhondt.

Dagelijks begeven zich groepen arbeiders naar het station, waar het legioen per trein zou toekomen.

Maandag 27 maart : Er zijn opnieuw samenscholingen; zingende benden trekken door de straten. De dinsdagavond wordt gepoogd de straatstenen op de Vrijdagmarkt uit te graven, maar de gendarmerie verdrijft de massa.

Woensdag 29 maart : Op deze dag had het incident van Risquons-Tout plaats. Een groep van ongeveer 2000 gewapende werklieden poogde de grens te overschrijden om in België de republiek uit te roepen, maar na een gevecht van een tweetal uur werden de oproerlingen verdreven. In de namiddag met de aankomst van de trein uit Kortrijk wordt te Gent bekend, dat de oproerlingen werden verslagen. 's Avonds stromen arbeiders opnieuw samen op de Kouter en op de Vrijdagmarkt.

Donderdag 30 maart : Enkele leiders van de Association Démocratique, waaronder Balliu, Perrin, Mathieu, komen naar Gent en houden er een vergadering samen met de Gentenaar Dupré. 's Anderendaags zullen ze aangehouden worden en allen met uitzondering van Dupré zullen samen met Spilthoorn worden ter dood veroordeeld.

Zaterdag 1 april : Een arbeider, die al zingende "Leve de republiek" door de Korte Dagsteeg trok, werd aangehouden door twee agenten, maar de menigte poogde de arbeider te bevrijden. Daarop kwamen een sergeant en een vijftal soldaten hulp bieden. Ze werden aangevallen door het volk, waarop de soldaten het vuur openden; twee jonge arbeiders werden gedood. Wat later had er op de Kouter nog een samensholing

plaats, die door gendarmes te paard werd uiteengedreven. Het was de laatste dag van de onlusten.

Op 30 maart had een tweede vergadering plaats van de "Société électorale". Door de krachtadige houding van de regering hebben de radicalen de wind niet meer in de zeilen. Metdepenningen zit de vergadering weer voor. Er wordt besloten het verzenden van de petitie aan het parlement uit te stellen.

6 mei : De gemeenteraad besluit melkmarkten op te richten.

Juni : Door de wet van 12 maart 1848, waarbij de kiescijns werd verlaagd - het kiesrecht voor het parlement zal niet meer veranderd worden tot aan de eerste grondwetherziening van 1893 - wordt het parlement ontbonden en zullen op 13 juni verkiezingen worden gehouden. In de Messenger verschijnt de kandidatenlijst van de "Société électorale" van Guillaume Tell (de groep Metdepenningen). In de Journal des Flandres verschijnt het bericht, dat een nieuwe "association électorale" is gevormd, waar Rolin de leiding heeft. De lijst van de nieuwe liberale vereniging vermeldt vier kandidaten van de lijst van de Messenger plus drie andere kandidaten. De Messenger is natuurlijk verbolgen over dit gebeuren en schrijft : "Le 8 juin 1847 (verkiezingsdag) avait brisé la coalition du clergé, du gouvernement, de l'aristocratie; le club Rolin veut la reconstituer". Later schrijft de Messenger : "A la réunion de Rolin-Rogier on remarquait les hommes de l'Organe des Flandres (het conservatief katholiek dagblad) et quelques eunuques politiques que possède notre ville". De uitslag van de verkiezing was als volgt :

Senaat :	Vergauwen Frans	2.946 stemmen	(herkozen)
	Van Remoortere	2.920 stemmen	„
	Grenier-Lefebvre	3.004 stemmen	„
Kamer :	Delehaeye	3.085 stemmen	„
	Manilius	3.133 stemmen	„
	D'Elhougne	2.847 stemmen	„
	't Kint-De Naeyer	3.173 stemmen	„
	Van Hoorebeke	2.345 stemmen	(verkozen)
	Reyntjens	2.354 stemmen	„
	Van Grootven	2.187 stemmen	„
	De Coster-Wittocx	858 stemmen)kandidaten van
	Dubois	916 stemmen)de Messenger en
	De Beil	905 stemmen)niet verkozen

We stellen vast, dat de katholieken te Gent geen lijst hebben ingediend. De Journal des Flandres van 15 juni schrijft dan ook "Il y a un an, le Messenger soutenait nos candidats. Aujourd'hui le parti de l'Organe a cru devoir donner son appui à la liste de la société libérale constitutionnelle". Op 18 juli wordt Rolin minister van Openbare Werken ter vervanging van Frère Orban, die overgaat naar Financiën. Hier willen we

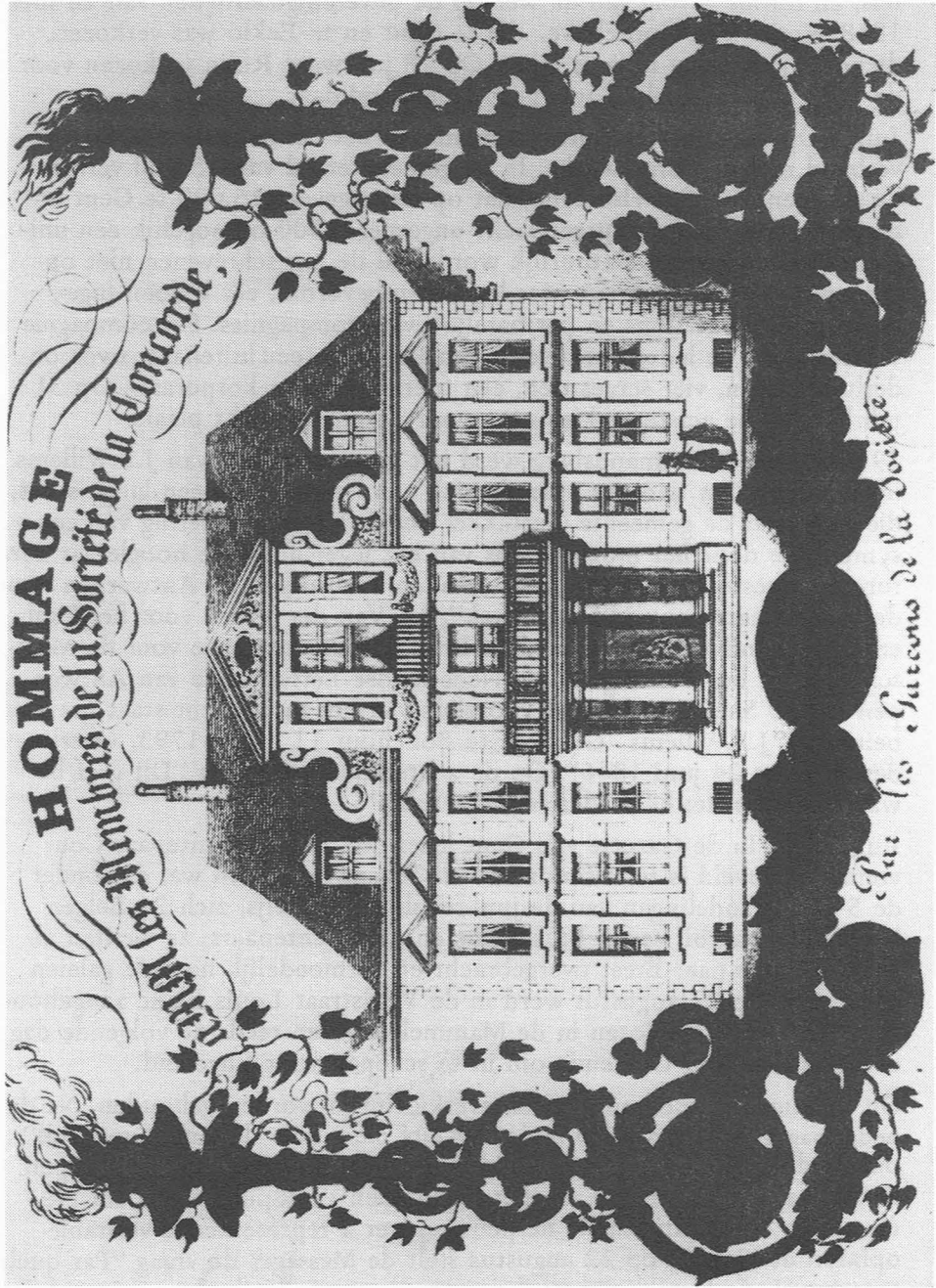
er aan herinneren, dat het nieuw parlement 51 nieuwe leden telde op 108 zetels en de nieuwe senaat twintig nieuwe senatoren op 54 zetels, en dit als gevolg van de wet op de onverenigbaarheden van 26 mei 1848. Emiel Van Hoorebeke, die te Gent en te Eeklo was verkozen, diende zijn ontslag in voor Gent. Op 28 juli werd Rolin verkozen voor de vrijgekomen zetel; er was geen tegenkandidaat.

Juni : Op 20, 21 en 22 juni verschijnen in het Staatsblad de K.B. in verband met de burgerwacht. In de gemeenteraad van 15 juni verklaarde de schepen Van Pottelsberghe, dat op de ongeveer 15.000 te Gent ingeschrevenen voor de burgerwacht ongeveer 3.000 onmogelijk een uniform kunnen kopen. Natuurlijk worden al de ingeschrevenen niet opgeroepen. Te Gent werden vier legioenen gevormd, elk legioen ingedeeld in drie bataljons en per bataljon vier compagnies. Per compagnie werden door de leden verkozen : een kapitein, een luitenant, twee onderluitenanten, vier sergeanten, een foerier en acht korporaals. Op 31 juli hadden de eerste verkiezingen voor de burgerwacht plaats.

29 juni : Te Sint-Amandsberg werd het grafmonument van J.F.Willems ingehuldigd. Om tien uur vormde zich aan het stadhuis een lange stoet, die zich naar de gemeente Oostakker begaf. Na de uitvoering van een symphonie door het muziekkorps van het leger huldigde hoogleraar Serure de afgestorvene. Vervolgens spraken Terbrugge van Antwerpen voor de toneelmaatschappij "De Olijftak", M. Van der Voort voor het Taalen Letterkundig Genootschap van Brussel, H. Conscience voor de Maatschappij ter bevordering van de Nederlandse Letterkunde van Antwerpen en Dr. Snellaert. Op de voorzijde van het monument staat gebeiteld : "J.F.Willems . Geboren te Bouchout 11 maart 1793. Overleden te Gent 24 juni 1846". Op de achterzijde leest men "Dit graf bewaart zijn assche; het vaderland zijn naam".

Augustus : In de Gazette van Gent lezen we, dat de Gentenaar Couvreur gesneuveld is te Risquons-Tout. Tevens vernemen we, dat onder de 540 opstandelingen van de juni-revolutie te Parijs, zich 24 Belgen bevonden, waarbij zeven Brusselaars en drie Gentenaars; ze werden allen van Parijs naar Brest overgebracht en vermoedelijk naar de galeien gezonden. Op 27 augustus werd in de Veldstraat Louis Blanc aangehouden. Hij werd opgesloten in de Mammelokker en reeds de volgende dag overgebracht naar Oostende om in te schepen voor Engeland.

Op 23 augustus moeten gemeenteverkiezingen worden gehouden. Na de nederlaag van de radicalen is de "société électorale de Guillaume Tell" ontbonden. Toch zal er nog strijd zijn tussen de twee liberale groepen. De Messenger blijft trouw aan het ingenomen standpunt : "La société électorale constitutionnelle ne peut espérer à représenter la véritable opinion de Gand"; op 22 augustus stelt de Messenger de vraag "Par quels moyens M. de Kerckhove est-il parvenu à gagner les bonnes grâces du Journal des Flandres et de son acolyte le Vaderland? Pendant tout le

HOMMAGE
des Membres de la Société de la Concorde

Par les Sociétaires de la Société

cours de son administration M. de Kerchove a été livré par le Vaderland à la risée publique”. En dan : “Avec Guislain St.-Genois, candidats del’association ministérielle, c’est le parti catholique qui ferait entrée au conseil communal”.

De Journal des Flandres mengt zich natuurlijk ook in de strijd : “Metdepenningen était le chef du parti, qui a été vaincu aux élections de juin. Il y aurait de la part des électeurs une espèce d’inconséquence à lui conserver son mandat à côté de M. Rolin. La colère républicaine ne manquerait pas d’en triompher”. Metdepenningen voelt dat de strijd verloren is en stelt zich niet meer kandidaat. Er zijn 3484 kiezers, maar slechts 1813 stemmen werden uitgebracht. De liberale constitutionnele vergadering behaalde 28 op de 31 zetels.

C. de Kerchove bleef burgemeester; Verhaeghe-de Naeyer, Van Pottelsberghe de la Potterie en De Pauw bleven schepen, de vierde schepen is Van Lokeren, die Rolin vervangt.

5 oktober : De gemeenteraad bespreekt grondig het probleem van de octrooirechten. Deze belasting is onrechtvaardig, omdat ze armen en rijken treft; ze belemmert tevens de nijverheid en de handel, omdat in de randgemeenten geen octrooirechten worden geheven. Ook de smokkelhandel wordt er door bevorderd. Het is echter onmogelijk de octrooirechten af te schaffen omdat men niet ziet hoe de inkomsten te vervangen. De gemeenteraad besluit het gewelf van de Sint-Lievenspoort af te breken omdat de doorgang te eng is.

11 oktober : De krant De Vaderlander vraagt de aandacht van schepen De Pauw voor de watertrap aan de Waaistraat, waar de bewoners van de dicht bevolkte wijk water komen scheppen. De trap is volledig versleten en gevaarlijk.

26 november : De Messenger schrijft, dat de bewoners van de Veldstraat klagen over de talrijke ontuchtige vrouwen, die ‘s avonds de straat belegeren, post vatten op de voetpaden en aldaar de schaamtelooste gesprekken voeren. Het is namelijk van de hoek van de Hoornstraat tot verder op naar het Recollettenplein, dat men die beklotte nymfen aantreft. Ze bepalen zich niet alleen met de voorbijgaande mannen na te roepen, maar jagen de dames van voor de tribunes der magazijnen.

20 december : Gezien de onvoldoende inkomsten besluit de gemeenteraad vanaf 1 januari 1849 al de octrooirechten te verhogen met 10o/o met uitzondering van de rechten op wijn, stokvis en gedroogde vis, slachtdieren, hooi, granen en steenkool.

Om te eindigen de broodprijzen in 1848.

	tarwe gebuid	tarwe ongebuid	masteluin	rogge
8 januari	38 c.	31 c.	23 c.	17 c.

12 februari	35 c.	28 c.	22c.	16 c.
4 maart	36 c.	29 c.	22 c.	18 c.
8 april	34 c.	27 c.	21 c.	16 c.
6 mei	34 c.	27 c.	21 c.	16 c.
17 juni	33 c.	26 c.	20 c.	16 c.
19 augustus	34 c.	27 c.	21 c.	16 c.
9 september	35 c.	29 c.	22 c.	16 c.
2 december	34 c.	27 c.	21 c.	15 c.

1848 is ten einde. De woelingen van het voorjaar hebben niets opgebracht; de burgerij koos voor orde en rust en heeft de behoudsgezinde vleugel versterkt. De voornaamste spelers zoals Metdepenningen, Spilthoorn zijn van het toneel verdwenen; andere meer gematigde radicalen nemen plaats in de liberale partijrangen. Later zal Metdepenningen nog een voorname rol spelen in de liberale partij. Het leven is terug "normaal" geworden, een nieuw onheil staat echter voor de deur.

M. STEELS

NOOT

Hippolyte Metdepenningen werd geboren te Gent op 21 maart 1799. Hij behaalde het diploma van doctor in de rechten aan de Gentse universiteit in 1818. Gedurende zijn 63-jaar lange advocatenpractijk was hij zeven maal stafhouder van de Gentse balie. Hij zetelde tevens gedurende achttien jaar in de gemeenteraad en was de leider van het orangisme tot het bittere einde. Metdepenningen was gedurende vijftig jaar - van 1831 tot 1881 - voorzittend meester van de Gentse loge "Le Septrention", wat zeker een unicum is in de geschiedenis. Hij overleed op 6 oktober 1881. Op 20 juni 1886 werd zijn standbeeld, werk van de beeldhouwer J. Dillens en opgericht door vrijmetselaars, onthuld.

BRONNEN

- A : Verslagen gemeenteraad (delen 49 en 50), jaarverslag.
- B : de in de tekst vermelde kranten en weekbladen.
- C : J. Dhondt : Woelingen te Gent in 1848 (Handelingen Maatschappij Geschiedenis en Oudheidkunde 1948).
Els Witte : Politieke Machtstrijd in en om de voornaamste Belgische steden 1830-1848).
- L. Jottrand : Charles-Louis Spilthoorn (Brussel 1872).
- W. Rogghé : Gedenkbladen (1898).
- E.C. Coppens : La société Huet. Tussen revolutie en reaktie.
- H. Wouters : Documenten betreffende de geschiedenis der arbeidersbeweging (1831-1853).
- E. Discailles : Spilthoorn in Biographie Nationale deel 23).
- V. Loveling : Herinneringen (blz. 17 en 18).